

מטעם 113 לפרשת ויגש רמזים בטעמי המקרא בפרשה

מהספר העתידי **רמזי טעם עם טעם לשב"ח** מאת שלום המאירי, אשמח לתגובות במייל: shalom303@gmail.com

וְעֵתָהּ (רביעי) כְּבָאֵי אֶל עֶבְדְּךָ אָבִי וְהִנֵּנִי אֵינְנִי אֶתְנֶנּוּ וְנִפְשׁוּ קְשׁוּרָה כְּנִפְשׁוֹ (בראשית מד, ל)

הכינוי "עבדך" על יעקב יש בו חוסר כבוד.

חז"ל אמרו¹: "עשרה פעמים² אמרו בני יעקב ליוסף עבדך אבינו ושמע יוסף את הדבר הזה ושתק, ושתיקה כהודאה, לפיכך נתקצרו משני חייו עשר שנים שנאמר וימת יוסף וכל אחיו".

אך מדוע התגלגל הדבר שיאמרו על יעקב לשון עבדות?

רבי יהודה ב"ר משה בן חלאה מבאר³ שכנגד חמש פעמים שקרא יעקב עצמו עבד בפני אחיו עשו⁴, לכן נקרא ע"י בניו חמש פעמים בלשון עבדות. ע"כ.

נראה להוסיף שעשר הפעמים שבהן נקרא יעקב בלשון עבדות הן גם כי נתן את **המעשר** לעשו, כמבואר במדרש⁵. ע"כ.

ונרמז בטעמים: **וְעֵתָהּ** (רביעי) כְּבָאֵי אֶל עֶבְדְּךָ אָבִי, **שם הטעם** רביעי רומז על **ארבע** הפעמים שנזכר "עבדך" בפרשת ויגש, וצורת הטעם, כאות י', רומזת ל**עשר** פעמים ששמע יוסף כינוי זה על יעקב.

שלום המאירי

וְהָיָה (רביעי) כְּפָאוֹתוֹ כִּי אֵין הִנְעֵר נְמַת (בראשית מד, לא)

חז"ל אמרו⁶ ש"והיה" הוא לשון שמחה. מה איפא השמחה כאן?

¹ **פרקי דרבי אליעזר** - פרק לח (לט): "ר' ישמעאל אומר עשרה פעמים אמרו בני יעקב ליוסף עבדך אבינו ושמע יוסף ושתק ושתיקה כהודאה דמייא לפי נתקצרו מחייו עשרה שנים". הובא **בילקוט שמעוני** בראשית - פרק מד - רמז קנא. ראה **מדרש רבה בראשית** - פרשה ק פסקה ג: "על דעתהון דרבנן **קרוב לה'** פעמים יהודה אומר עבדך אבי עבדך אבי והוא שומע".

² **זית רענן** מבאר שאמרו חמש, והמליץ בינותם, המתרגם, אמר עוד חמש. ראה **אבני שהם**, רבי משה ליב שחור, המציע שאין הכונה להכפלת חמש פעמים, אלא לפסוק (מג, כח) 'ויאמרו שלום לעבדך לאבינו' ומשמעות 'ויאמרו' היא שכל העשרה אמרו כן ונמצא יוסף שומע י' פעמים עבדך אבינו. ועיקר הקפידא היתה על אמירת האחים לפי שנאמרה בפרהסיא, אבל ההיא דפ' ויגש, שיהודה לבד דיבר עם יוסף ובאזניו של יוסף המתיק את דברותיו, לכן לא נענש יוסף על אותן הפעמים שקרא עבדך אבינו כיון שבצינעא דיבר.

³ **אמרי שפר**, רבי יהודה ב"ר משה בן חלאה (אביו הוא מהר"מ חלאה שכתב על מסכת פסחים), ירושלים תשנ"ג, עמ' ת' (בראשית מד, כד).

⁴ ל,ב;ה;ל,ב;יט;ל,ב;כא;ל,ג;ה;ל,ג;י. וראה בילק"ש (בהערה לקמן) שהיה זה בניגוד להבטחה "ורב יעבד צעיר".

⁵ **ילקוט שמעוני בראשית** - פרק לב - רמז קל"ג: "לקח יעקב את כל מעשר מקנהו ושלח ביד עבדיו ונתן לעשו. א"ל הקב"ה יעקב עשית את הקודש חול ויאמר לפניו רבוננו של עולם אני מחניף לרשע בשביל שלא יהרגני. מכאן אמרו שמחניפים לרשעים בעולם הזה מפני דרכי שלום... א"ל הקב"ה יעקב לא דייך **שעשית את הקודש חול** אלא שאמרת ורב יעבד צעיר ואתה אמרת כה אמר עבדך יעקב, חייך כדברך הוא ימשול בך בעולם הזה ואתה תמשול בו לעתיד לבוא". ראה גם **מדרש החפץ**, רבי זכריה הרופא, בראשית כה, כג (עמ' קעח).

⁶ **בראשית רבה** מב, ג; ויקרא רבה יא, ז; **במדבר רבה** יג, ה. בבאור הדבר כתב **תורת חיים**, רבי חיים שור, על סנהדרין דף קו עא: "איתא במדרש פרשת שמני כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער והיה לשון שמחה, משום ד'ויהי' נוטריקון וי יהי, אבל 'והיה' נוטריקון וה היה, דהיינו שמחה ד'וה' הוא לשון שמחה כדאיתא באיכה רבה בין וי לוח נמלט רבי יוחנן בן זכאי".

מטעם 113 לפרשת ויגש רמזים בטעמי המקרא בפרשה

מהספר העתידי **רמזי טעם עם טעם לשב"ח** מאת שלום המאירי, אשמח לתגובות במייל: shalom303@gmail.com

נראה להציע שהשמחה היא מה שאמרו בגמ' (ברכות דף ח עא): רבי יוחנן אמר 'לעת מצא'⁷ זו קבורה, אמר רבי חנינא מאי קרא (איוב ג, כב) 'השמחים אלי גיל ישישו פי ימצאו קבר'.

יעקב חשב שבנו יוסף נטרף ולא זכה לבוא לקבר ישראל. לעומת זאת אם בנימין יהיה עם אחיו, יזכה עכ"פ לבוא לקבר ישראל. ע"כ.

ונרמז בטעמים: **וְהָיָה** (רביע), רמז למת **הרובץ** בקברו⁸, והשמחה על שיזכה עכ"פ לבוא לקבר ישראל.

שלום המאירי

וְהָיָה (רביע) פְּרָאוֹתוֹ כִּי אֵין הַנֶּעַר נִמְת (בראשית מד, לא)

חז"ל אמרו ש"והיה" הוא לשון שמחה. מה איפא השמחה כאן?

רבי גמליאל הכהן רבינוביץ' עונה⁹: 'והיה' בגימטריא כ"ו כמספר שם הוי"ה, שכידוע מרמז על מידת הרחמים (בראשית רבה י"ב ט"ו) רמז שמי שידוע שכל הנהגות של הקב"ה איתו זהו רק במידת הרחמים, אדם כזה תמיד בשמחה בכל הזמנים ובכל המצבים, וגם במצב ל"ע כִּי אֵין הַנֶּעַר נִמְת חלילה, עם כל זה הוא בשמחה שידוע שהכל לטובתו במידת הרחמים העצומה של הקב"ה. וזהו גם כן מרומז כאן שראשי תיבות וְהָיָה פְּרָאוֹתוֹ אותיות כ"ו, כמספר שם הוי"ה. וכן ראשי תבות פִּי אֵין הַנֶּעַר עולה בגימטריא כ"ו כמספר שם הוי"ה שרומז למידת הרחמים בכל הזמנים אפילו במצב חלילה של וְהָיָה פְּרָאוֹתוֹ כִּי אֵין הַנֶּעַר, יהיה רצון שלא נשמע צרות אלא נשמע תמיד רק בשורות טובות אכ"ר. ע"כ.

ונרמז בטעמים: **וְהָיָה** (רביע), רמז לשמחתו של האדם היודע שהשכינה איתו בכל מצב, רביע- רמז לשכינה כנזכר בזוה"ק¹⁰: "ושכינתא שריא בבי מקדשא עלייהו, כאמא **דרביעא** על בנייא".

וְהוֹרִידוּ עִבְרָאֵיהֶּ (קדמא ואזלא) אֶת שְׂבִיבַת עִבְרָאֵיהֶּ אֲבִינּוּ פְּגִינּוּן שְׂאֵלָה (בראשית מד, לא)

הטעמים **וְהוֹרִידוּ עִבְרָאֵיהֶּ** (קדמא ואזלא), רומזים שהם עלולים להקדים את הליכתו של יעקב בדרך כל הארץ.

שלום המאירי

⁷ **תהילים** לב, ו: על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא.

⁸ **איוב** יא, יט: "וּרְבִצָּת וְאֵין מַחְרִיד", **מלבי"ם** חלק באור המלים: "ורבצת - פעל רבץ מציין רביצת הבע"ח אחרי המרעה, ובא על בני אדם בדרך השאלה על עת המנוחה, ומציין פה **רביצת הקבר** אשר שם ינוחו יגיעי כח אחרי הרעה שבעוה"ז".

⁹ "מפרדס הכהונה הרב גמליאל הכהן רבינוביץ מחבר ספרי גם אני אודך, פרדס יוסף החדש", **אספקלריה** 147 (עורך רבי ישראל אברהם קלאר) ויגש תשעת, עמ' ס'. ראה גם בספרו **גם אני אודך**.

¹⁰ פר' מקץ, דף רג עא.